

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Кушнір І.М., канд. пед. наук (Харків)

У статті звернено увагу на необхідність оновлення моделі сучасної лінгводидактичної парадигми на засадах новітньої філософії освіти, яка є теоретичною базою методики навчання української мови як іноземної. Описано сучасні тенденції постнекласичної філософії освіти: оновлене бачення змісту та результатів освіти, викликане новітніми вимогами реального мінливого глобалізованого суспільства. Результатом здобування освіти є сформований набір компетентностей майбутнього фахівця, що спричинене потребою у підготовленості особистості до життя в сучасному нестабільному світі та визначає компетентісний характер сучасної освітньої парадигми. Автор доходить висновку, що проєкція проаналізованих у статті тенденцій філософії освіти в річище сучасної методики навчання української мови як іноземної послугує для опису компетентісного портрета іноземного студента, який формується під час навчання української мови як іноземної.

Ключові слова: компетентісний портрет, лінгводидактична парадигма, мовна освіта, українська мова як іноземна, філософія освіти.

Кушнір И.Н. Философские основы современной компетентностной лингводидактической парадигмы. В статье обращается внимание на необходимость обновления модели современной лингводидактической парадигмы на основе новейшей философии образования, которая служит теоретической базой методики обучения украинскому языку как иностранному. Описаны современные тенденции постнеклассической философии образования: обновлённое видение содержания и результатов образования, вызванное новыми требованиями реального меняющегося глобализованного общества. Результатом получения образования является сформированный набор компетентностей будущего специалиста, актуализированный потребностью в подготовленности личности к жизни в современном нестабильном мире. Автор приходит к выводу, что проекция проанализированных в статье тенденций философии образования в сферу современной методики обучения украинскому языку как иностранному послужит для описания компетентностного портрета иностранного студента, формируемого во время обучения украинскому языку как иностранному.

Ключевые слова: компетентностный портрет, лингводидактическая парадигма, украинский язык как иностранный, философия образования, языковое образование.

Iryna Kushnir. The philosophical foundations of the modern competence linguodidactic paradigm. The article focuses on the necessity of updating the model of a modern linguodidactic paradigm based on the newest philosophy of education which is the theoretical basis of the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language. The relevance of the proposed article is due to the focus of the national strategy for the development of education in Ukraine, in particular, the education of foreign students, which is one of the important factors for the formation of the Ukrainian state as an equal partner in creating the global educational space. Modern trends of post-non-classical educational philosophy have been described by the author, such as a renewed vision of the content and results of education, updated with new requirements of a real changing globalized society. The creation of a global general educational, the introduction of a credit transfer system of training requires standardization of educational results. The formed set of competences of the future specialist, caused the need for the personality to be prepared for life in the modern unstable world and producing the competence-based nature of the modern educational paradigm, have been recognized as such a result. The reference point on the formation of competence is the basis for the most complete expression of the installation on the design of education as a social activity, leading to the development of the individuality of a person in the world that is constantly changing.

Approaches to the definition of the phenomenon of competence have been analyzed in the article. The mastering of the target language takes place in the process of language education, the result of which develops a communicative competence, which has taken the leading place in the set of competencies of a university graduate at the present stage. The classic definition of a communicative competence also needs to be updated by the way of basing on the latest philosophical researches.

The author makes a conclusion about such characteristic features of the modern competence paradigm of education: communicative rationality of the content of the educational process; the pluralism of ways of comprehending knowledge and ways of familiarizing oneself with a culture as an extensive open model of the world that is constantly changing; orientation of the educational process on the result as a set of qualities of the established personality, containing constant and variable components.

Key words: communicative competence, language education, linguodidactic paradigm, philosophy of education, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми. Інтеграція та глобалізація світових інформаційних і культурних процесів зумовлюють потреби модернізації освітньої системи України за всіма напрямками, що вимагає розроблення концептуальних засад у кожному з них [9]. «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки» [9] задано вектори вдосконалення та розвитку української лінгводидактики, спрямовані на створення «компетентнісної парадигми освіти» [9], метою реалізації якої постала переорієнтація освіти на формування необхідних для життя ключових компетентностей, що спричинює оновлення стандартів освіти. Навчання іноземних студентів є одним із таких напрямів, важливим чинником становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору. Відповідно до ухваленої Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року одним із пріоритетних завдань міжнародного партнерства у сфері освіти є «навчання іноземців та осіб без громадянства у вищих і професійно-технічних навчальних закладах України» [9]. Головним фактором успішності навчання іноземних студентів є їхня мовна освіта.

«Мета мовної підготовки іноземних громадян полягає у забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу» [14].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні напрями модернізації сучасної освітньої системи України, у тому числі системи мовної підготовки іноземних студентів, описано у працях В. Андрущенка, Б. Гершунського, В. Євтуха, В. Кременя, М. Михальченка, В. Огнев'юка, М. Пентилюк, С. Сисоєвої, Н. Ушакової та ін. на засадах філософії освіти.

Н. Ушакова, узагальнюючи попередні теоретичні здобутки лінгводидактики (в галузі навчання іноземної мови), зазначає, що в другій половині ХХ століття домінуючим став комунікативно-діяльнісний підхід до навчання, а на початку ХХІ століття

відбувалася зміна методологічної парадигми під впливом процесів міжкультурної комунікації [15]. Адже навчання іноземної мови вийшло за межі формування комунікативних умінь у царину навчання комунікації не просто носіїв різних мов, а представників різних культур, що змінило комунікативну лінгводидактичну парадигму на культуроцентричну.

У 2018 році Міністерством освіти України запропоновано до обговорення «Державний стандарт з української мови як іноземної (Рівні загального володіння та діагностика)» [11]. Метою створення мовного стандарту є уніфікація системи вимог до володіння українською мовою осіб, для яких вона не є рідною, з урахуванням «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» [11]. «Документ розроблено з метою єдиного підходу до розроблення нових навчальних програм, створення сучасних підручників з української мови як іноземної, підготовки словників, відкриття україномовних програм та мовних центрів» [11]. Сучасні освітні стандарти відбивають домінуючий підхід до навчання, який визначається сучасною освітньою парадигмою. Метою навчання на всіх ланках освіти (від початкової до вищої) є формування компетентностей, що свідчить про компетентнісну орієнтацію сучасної освітньої парадигми, зокрема лінгводидактичної.

Отже, для визначення особливостей сучасної освітньої парадигми, вважаємо доцільним опис сучасних теоретичних здобутків філософії мовної освіти, що ще не було предметом окремих досліджень і постало **метою нашої статті**.

Виклад основного матеріалу. Разом зі змінами реалій повсякденного життя суспільства так само швидко змінюються вимоги до результатів освітнього процесу, що потребує нового аналізу та перегляду методичної парадигми, від функціонування якої залежать результати навчання. Потреби сучасного суспільства в галузі освіти проаналізовано та описано дослідниками філософії освіти, яка «відбиває рефлексію над сутністю, змістом, цілями освіти крізь призму уявлень про людину, що склалися в тих чи інших історично визначених філософських течіях, напрямках, концепціях» [1: 6].

Згідно з М. Шелером, освіта «відповідає, з одного боку, власній індивідуальній своєрідності та призначенню, а з іншого – об'єктивній культурі знань свого часу» (переклад наш – І.К.)

[19: 89]. Освіта розглядається як феномен культури, який породжує нові культурні смисли, цінності, форми діяльності, але зі збереженням традиційної спадщини шляхом переосмислення й інтерпретації в індивідуальному культурному «мікрокосмі» (за М. Шелером) людини. Мікрокосм людини в результаті освітньої діяльності стає цілісністю, що поєднує різні ідеї, сутності, цінності, які існували раніше в розчленованому вигляді. Під час освітнього процесу вони поєднуються «в абсолютному універсумі людини» (переклад наш – І.К.) [19: 89–90]. Отже, освіта має подвійну функцію: 1) зберігання, трансляції та оновлення координат культурної системи; 2) способу самореалізації людини. Як бачимо, освіта постає в якості моделі залучення цілісної особистості до національного та світового культурного контексту, сприяючи самореалізації особистості в цьому контексті. Г.-Г. Гадамер наголошує на відкритості особистості до традиційної соціокультури, на необхідності залучення попереднього культурного досвіду до власного досвіду особистості шляхом освіти [4]. У разі надання освітніх послуг іноземцям (розглядаємо систему вищої освіти) відбувається їх залучення до культурної системи країни навчання. Зазначене розуміння освіти спродукувало визнання культуроцентричної парадигми у мовній освіті іноземних студентів.

Необхідно звернути увагу, що залучення особистості до національної та загальнонародської культури відбувалося через передачу викладачами та накопичення студентами знань завдяки навчальним курсам у ЗВО. Безумовно, транслявання та сприймання знань суб'єктами освітнього процесу слугувало базою для формування вмінь. Так, у галузі мовної освіти знання мовної системи як частини культури та особливостей мовленнєвої поведінки носіїв виучуваної мови є основою для формування комунікативних умінь іноземних студентів у різних сферах міжкультурного спілкування.

«Онтологія сучасної освіти зумовлена загальними трансформаціями в постметафізичному мисленні, яке формує постнекласичну модель освітнього процесу, орієнтовану на створення умов для становлення множинної суб'єктності, що дозволяє взаємодіяти з різними соціокультурними контекстами» (переклад наш – І.К.) [12: 15]. Під множинною суб'єктністю

розуміємо необхідність становлення особистості як суб'єкта різних соціокультурних, а в сучасному глобалізованому світі – міжкультурних взаємодій.

На сучасному етапі процес культуротворчості пов'язаний із постмодерною філософією, яку Е. Гуссерль називає «трансцендентною геологією культурного простору» [6: 341], де живе тимчасова людина, що формується під впливом процесів, пов'язаних з інтенсифікацією соціокультурних змін, що відбуваються в усіх сферах життя сучасного суспільства, стрімко змінюють його вигляд. Фундаментальна невизначеність ключових параметрів сучасного громадського і культурного розвитку, динамізм, різнонаправленість, нелінійність і непередбачуваність руху, невизначеність майбутнього призводять до того, що єдина, завершена, загальна картина світу, яка базувалась на класичному раціональному підґрунті, змінилася на усвідомлення умовності й відносності будь-яких теоретичних споруд, проблемності світу, множинності способів його осягнення, пояснення і засвоєння. Найбільш доцільним у ситуації плюралізму є усвідомлення цінності різноманіття, плюралістичності підходів у створенні людиною власного культурного світу. Сучасні освітні практики припускають нові розуміння і спосіб існування освіти, які не обмежуються функцією адаптування особистості до соціокультурної реальності, оскільки остання динамічна і змінна (переклад наш – І.К.) [6: 348–349]. Отже, вважаємо, що результат здобування вищої освіти, який можна представити особистісно-професійним компетентнісним портретом випускника ЗВО, має містити низку плюралістичних складників.

Під впливом сучасних загальносуспільних потреб змінилося розуміння результатів освіти. «Освіченим є не той, хто багато знає, а той, хто має здатність співвідносити те, що знає й уміє, зі своїми планами, ситуацією на ринку робочих місць, суспільними змінами» [10]. Сформованість зазначеного вміння особистості послугує основою для формування здатності навчатися протягом життя, декларованої компетентнісним підходом. Це спричинене потребою у підготовленості особистості до життя в сучасному світі, що постійно змінюється. «Перехід від традиціоналізму, монологічності до невизначеності становища, культурної поліфонії, множинності способів осягнення світу, самовизначення і мов

самовираження трансформують освітній простір» (переклад наш – І.К.) [12: 18]. Перші кроки у становленні плюралістичності відбулися в організації навчального процесу ЗВО України, як от, додавання до навчальних планів факультетів вибіркових дисциплін. Уважаємо, що також постала потреба в зміні змісту освітнього процесу: досвіду пізнавальної діяльності, який фіксується у формі знань; досвіду творчої діяльності – у формі вмінь; досвіду ставлення до навколишньої дійсності – у формі світоглядних орієнтацій.

Головним змістовим елементом освіти були і залишаються знання, але в сучасному світі «змінюються акценти в розумінні природи самого знання» (переклад наш – І.К.) [12: 18]. Новітнє розуміння цього феномена спирається на діяльнісний підхід, що зумовлює зосередженість на процесі пізнання. «Важливим стає не вивчення сутності речей як таких, а дослідження процесу пізнавальної діяльності людини» (переклад наш – І.К.) [5: 176]. Пізнання в якості одного із найбільш істотних проявів духовної активності полягає у здатності до розумової дії з осягнення фактів і загальних зв'язків між ними [2]. За І. Кантом, основу знання становлять пізнавальні розумові здібності суб'єкта [7].

З позиції новітньої плюралістичної та ймовірнісної моделі світу, ступінь її сформованості визначається не стільки пізнанням, скільки розумінням, тобто оволодінням смислами. І якщо до останнього часу ідеал освіти було пов'язано із суверенною індивідуальністю, сформованою в процесі залучення до культурного контексту, то постнекласичне мислення зрушує концептуальний фокус від ізольованих об'єктів до взаємодій між цими об'єктами (переклад наш – І.К.) [12: 19]. Подальший розвиток розуміння цінності знань засвідчило проголошення одного з принципів постнекласичної раціональності – принципу комунікативної раціональності, введеного в науковий оберт Ю. Хабермасом. Комунікативна раціональність уплетена в комунікативну дію, метою якої є розуміння і яка передбачає присутність уявлення про можливість, тобто «благо» для її досягнення (переклад наш – І.К.) [17: 11–12]. Згідно названого принципу, знання, відірване від комунікативної дії, не становить цінності. Лише знання, здобуте в комунікації та застосоване для досягнення комунікативного порозуміння, має значущість. Отже, в сучасному освітньому процесі необхідно передавати знання в комунікації та формувати вміння

застосовувати отримані знання для досягнення комунікативної (в широкому розумінні комунікації як взаємодії) мети.

Така взаємодія можлива при оволодінні різними способами діяльності під час здобування вищої освіти: навчально-розумової, навчально-професійної, особистісно-емоційної, міжособистісно-комунікативної тощо. Оскільки, з одного боку, будь-яка освітня модель вбирає традиції культурних контекстів, а з іншого боку, є конструктором, збудованим відповідно до нових запитів постійно змінюваних культурних контекстів, різні способи діяльності, якими оволодівають здобувачі вищої освіти, мають стати компетентностями. Сучасні науковці стверджують, що для забезпечення успішної життєвої діяльності особистості домінуючим у навчанні має стати саме компетентнісний підхід [20].

Питання сучасної освіти полягає в тому, як перенести, «транспортувати» знання, навички й уміння у компетентності, адже компетентнісний підхід покликаний привести освіту у відповідність до потреб сучасного суспільства [18]. Тобто в сучасному плюралістичному суспільстві випускник ЗВО має бути спроможним реалізувати власні сформовані компетентності.

Таким чином, орієнтація на компетентнісний підхід (В. Байденко, В. Болотов, Ю. Громико, Э. Зеєр, І. Зимня, О. Пометун, Г. Селевко, Ю. Татур, А. Хуторський та ін.), який забезпечує функцію культуротворчості освіти, – це основна риса сучасної парадигми особистісної освіти. Освіта «керує і спрямовує всі психофізичні життєві прояви, всю поведінку людини» (переклад наш – І.К.) [8: 90]. Орієнтир на формування компетентностей є підставою для найбільш повного вираження настанови на конструювання освіти як соціальної діяльності, що веде до розвитку індивідуальності людини у світі, який постійно змінюється.

У фокусі нашого дослідження – мовна освіта іноземних студентів українських ЗВО, результатом якої є сформована комунікативна компетентність. З метою оновлення змісту поняття «комунікативна компетентність» відповідно до нового розуміння феномена освіти вважаємо доцільним співвіднести особливості домінуючої освітньої парадигми зі сформульованим у сучасній педагогічній думці поняттям «компетентність».

Традиційною для української педагогіки є така інтерпретація поняття *компетентність*: «комплексна інтегрована

характеристика особистості, яка визначає рівень особистісного розвитку та професійної підготовки, і складається в процесі освіти й виховання (переклад наш – І.К.) [16: 169]. Характерним стало співвіднесення понять «компетентність» і «компетенція». Разом із Н. Ушаковою вважаємо, що компетенція є когнітивним компонентом компетентності, яка базується на знаннях в актуальних сферах спілкування; поняття «компетентність» ширше за поняття «компетенція» і «містить не лише когнітивний і операціональний складники, але й мотиваційний, етичний, соціальний і поведінковий» (переклад наш – І.К.) [15: 40].

Для іноземців, що навчаються в Україні, іноземна для них мова набуває статусу «мови навчання», тому що стає засобом здобування вищої освіти. Результатом оволодіння мовою навчання є сформована комунікативна компетентність. Класичним стало висловлення Ф. Бацевича про те, що «комунікативна компетенція (яку ми називаємо «компетентністю») перебуває на найвищому щаблі в ієрархії типів компетенцій людини, оскільки поєднує в собі всі інші – мовну, мовленнєву, предметну, соціокультурну, соціолінгвістичну, стратегічну, дискурсивну» [2: 126]. Визначення комунікативної компетентності потребує оновлення на засадах новітніх філософських досліджень (які було описано вище), присвячених функціям освіти в сучасному суспільстві. Проекція проаналізованих тенденцій філософії освіти в річище сучасної методики навчання української мови як іноземної послугує для опису оновленої сучасної лінгводидактичної парадигми, яку можна вважати компетентнісною.

Висновок. Підсумовуючи наведені вище міркування, виокремимо характерні риси сучасної компетентнісної парадигми освіти: комунікативна раціональність змісту освітнього процесу; плюралістичність способів осягнення знань та шляхів залучення до культури як розгалуженої відкритої моделі світу, що постійно змінюється; спрямованість побудови освітнього процесу на результат як набір якостей сформованої особистості, який містить постійні та варіативні складники. Зазначені тенденції буде покладено в основу опису компетентнісного портрету мовної особистості іноземного студента, який формується під час навчання української мови як іноземної.

Перспективою подальших досліджень постане опис компетентнісного портрету іноземних студентів українських ЗВО,

для яких мовою навчання є українська, з урахуванням тенденцій сучасної компетентнісної лінгводидактичної парадигми мовної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. Освіта України в контексті суспільних проблем та суперечностей. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002*: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. Ч. 2. Харків. 2002. С. 3–16.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ, 2004. 344 с.
3. Борьлько Е.В. Формы знания и образование: актуальность концепции М. Шелера. URL: http://bibliofond.ru/download_ (дата звернення: 17.09.2018).
4. Гадамер Г.-Г. Истина і метод. Основи філософської герменевтики. Т. 1. Київ, 2000. 464 с.
5. Громько Н.В. Интернет и постмодернизм – их значения для современного образования. *Вопросы философии*. 2002. № 2. С. 175–180.
6. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. СПб., 2004. 420 с.
7. Кант И. Критика практического разума / переклад з нім. І. Бурковського. Київ, 2004. 240 с.
8. Ключко В.Е. Самореализация в психологических системах: проблемы становления ментального пространства личности. Томск, 2005. 174 с.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf (дата звернення: 06.09.2016).
10. Нікітін В. Глобальне та здатність до трансформації, або у чому ми повинні змінитися? *День*. 26.01.2002. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/poshta-dnya/globalne-ta-zdatnist-do-transformaciyi> (дата звернення: 27.08.2018).
11. Проект стандарту української мови як іноземної. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-derzhavnij-standart-z-ukrayinskoji-movi-yak-inozemnoji> (дата звернення: 27.07.2018).
12. Родермель Т.А. Феномен компетентности в современном образовании: социокультурный аспект: монография. Томск: ТМЛ-Пресс, 2012. 124 с.
13. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.

14. Ушакова Н.І., Дубічинський В.В., Тростинська О.М. Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України. URL: www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/261.pdf (дата звернення: 20.05.2016).
15. Ушакова Н.И. Учебник по языку обучения для иностранных студентов в русле современной образовательной парадигмы (Теория и практика создания учебника для иностранных студентов вузов Украины): монография. Харьков, 2009. 263 с.
16. Ушакова Н.И., Кушнир И.Н. Социокультурная составляющая обучения русскому языку иностранных студентов украинских вузов. *Преподавание русского языка иностранным студентам: теория и практика, традиции и инновации*: монография / под ред. Н.И. Ушаковой. Харьков, 2014. С. 167–187.
17. Хабермас Ю. Философский дискурс о модерне / пер. с нем. М.М. Беляева и др. Москва, 2003. 416 с.
18. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58-64.
19. Шелер М. Формы знания и образования. *Избранные произведения* / пер. с нем. А.В. Денежкина, А.Н. Малинкина, А.В. Филиппова. Москва. С. 15–56. URL: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/sheler_m_izbrannyye_proizvedeniya/5-1-0-883 (дата звернення: 02.09.2018).
20. McClelland D.C. Identifying competencies with behavioral-event interviews. *Psychological Science*. 1998. № 9. P. 331–339.

REFERENCES

- Andrushhenko, V.P. (2002). Osvita Ukrainy v konteksti suspilnyh problem ta superechnostej. [Education of Ukraine in the context of social problems and contradictions]. *Rozvytok pedagogichnoji i psychologichnoji nauk v Ukraini 1992–2002 [Development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine 1992-2002]*. Kharkiv. Vol. 2, pp. 3–16 [in Ukrainian].
- Bacevych, F.S. (2004). *Osnovy komunikatyvnoji lingvistyky [Basics of communicative linguistics]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Borylko, E.V. *Formy znaniya i obrazovaniye: aktualnost koncepcii M. Shelera. [Forms of knowledge and education: the relevance of the concept of M. Scheler]*. Available at: http://bibliofond.ru/download_ (Accessed 17 Sep. 2018) [in Russian].
- Gadamer, G.-G. (2000). *Istyna i metod. Osnovy filosofskoji germenevtyky [Truth and Method. Fundamentals of philosophical hermeneutics]*. Kyiv. Vol. 1 [in Ukrainian].

- Gromyko, N.V. (2002). Internet i postmodernizm – ih znachenija dlja sovremennogo obrazovanija. [Internet and postmodernism – their implications for modern education]. *Voprosy filosofii [Philosophy issues]*, 2, pp. 175–180 [in Russian].
- Gusserl, Je. (2004). *Krizis evropejskih nauk i transcendentalnaja fenomenologija [The crisis of European sciences and transcendental phenomenology]*. St. Petersburg [in Russian].
- Habermas, Ju. (2003). *Filosofskij diskurs o moderne [Philosophical discourse about modern]*. (M.M. Beliaev, Trans.). Moscow [in Russian].
- Hutorskoj, A.V. (2003). Ključevye kompetencii kak komponent lichnostno orientirovannoj paradigmy [Key competencies as a component of the personality-oriented paradigm]. *Narodnoe obrazovanie [Folk education]*, 2, pp. 58–64 [in Russian].
- Kant, I. (2004). *Krytyka praktyčnogo rozumu [Criticism of practical mind]*. (I. Burkovskiy, Trans.). Kyiv [in Ukrainian].
- Klochko, V.E. (2005). *Samorealizacija v psihologičeskikh sistemah: problemy stanovlenija mentalnogo prostranstva lichnosti. [Self-realization in psychological systems: problems of formation mental space of personality]*. Tomsk [in Russian].
- McClelland, D.C. (1998). Identifying competencies with behavioral-event interviews. *Psychological Science*, 9, pp. 331–339 [in English].
- Nacionalna strategija rozvytku osvity v Ukrajinі na 2012–2021 roky [National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012 – 2021]. Available at: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf [Accessed: 06 Sep. 2016] [in Ukrainian].
- Nikitin, V. Globalne ta zdatnist do transformaciji, abo u chomu my povynni zminytysja? [Global and the ability to transform, or what should we change?] *Den. 26.01.2002 [Day. 01.26.2002]*. Available at: <https://day.kyiv.ua/uk/article/poshta-dnya/globalne-ta-zdatnist-do-transformaciji> [Accessed 27 Aug. 2018] [in Ukrainian].
- Proekt standartu ukrajinskoi movy jak inozemnoji [Draft standard of the Ukrainian as a foreign language]*. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennja-derzhavnij-standart-z-ukrayinskoi-movi-yak-inozemnoji> [Accessed 27 July 2018] [in Ukrainian].
- Rodermel, T.A. (2012). *Fenomen kompetentnosti v sovremennom obrazovanii: socio-kulturnyj aspekt. [The phenomenon of competence in modern education: the socio-cultural aspect]*. Tomsk [in Russian].
- Selevko, G. (2004). Kompetentnosti i ih klassifikacija [Competencies and their classification]. *Narodnoe obrazovanie [Folk education]*. 4, pp. 138–143 [in Russian].

- Sheler, M. *Formy znanija i obrazovanija* [Forms of knowledge and education]. *Izbrannye proizvedenija* [Selected Works]. A.V. Denezhkyn, A.N. Malynkyn and A.V. Fylyppov (Trans.). Moscow, pp. 15–56. Available at: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/sheler_m_izbrannye_proizvedenija/5-1-0-883 [Accessed 02 Sep. 2018] [in Russian].
- Ushakova, N.I., Dubichinskij, V.V. and Trostynska, O.M. *Koncepcija movnoyi osvity inozemciv u vyshhyh navchalnyh zakladah Ukrainy* [Concepts of language education in higher education institutions of Ukraine]. Available at: www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/261.pdf [Accessed 20 May 2016] [in Ukrainian].
- Ushakova, N.I. (2009). *Uchebnik po jazyku obuchenija dlja inostrannyh studentov v rusle sovremennoj obrazovatelnoj paradigmy (Teorija i praktika sozdanija uchebnika dlja inostrannyh studentov vuzov Ukrainy)* [Textbook on the language of instruction for foreign students in line with the modern educational paradigm (Theory and Practice of Creating a Textbook for Foreign Students of Ukrainian Universities)]. Kharkiv [in Russian].
- Ushakova, N.I. and Kushnir, I.N. (2014). Sociokulturnaja sostavljajushhaja obuchenija russkomu jazyku inostrannyh studentov ukrainskih vuzov [Socio-cultural component of teaching Russian to foreign students of Ukrainian universities]. *Prepodavanie russkogo jazyka inostrannym studentam: teorija i praktika, tradicii i innovacii* [Teaching Russian to foreign students: theory and practice, traditions and innovations]. N.I. Ushakova (Ed.). Kharkiv, pp. 167–187 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 25.09.2018

Кушнір Ірина Миколаївна, канд. пед. наук, доц., доц. кафедри мовної підготовки І Навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (61022, Харків, майдан Свободи, 4); e-mail: irina.Kushnir.83@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/000-0002-4349-9652>.

Кушнір Ирина Николаевна, канд. пед. наук, доц., доц. кафедры языковой подготовки І Учебно-научного института международного образования Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина (61022, Харьков, площадь Свободы, 4); e-mail: irina.Kushnir.83@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/000-0002-4349-9652>.

Iryna Kushnir, PhD in Philology, Associate Professor, Training Department 1, Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University (61022, Kharkiv, 4 Svoboda Square); e-mail: irina.Kushnir.83@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/000-0002-4349-9652>.